

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om studiestöd

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås ändringar i de bestämmelser i lagen om studiestöd som gäller behovsprövning på basis av den studerandes egna inkomster. Enligt förslaget skall bestämmelsen om återkrav av överbetalt studiestöd som grundar sig på den studerandes årsinkomster ändras så att man återkräver studiepenningar och bostadstillägg som lyfts för stödmånader som inte längre berättigar till stöd, dvs. det belopp som studeranden frivilligt kunde ha betalt tillbaka för att undgå återkrav. Förhöjningen som räknas på det belopp som skall återkravas föreslås genom förordning bli fastställd till en högre procent än den nuvarande sju.

Den tidsfrist som angivits för en frivillig återbetalning av studiepenningen och bostadstillägget föreslås bli förlängd så att kalenderårets fribelopp kan regleras genom återbetalning av stödet för överskridande

stödmånader fram till utgången av mars året efter stödåret. Vidare föreslås ett förenhetligande av bestämmelserna om när en högskolestuderandes förbrukade stödmånad återinförs. Förslaget strävar även efter att precisera angivelsen av när studierna anses avslutade med tanke på inkomstkontrollen för studiestödet.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2001 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2001, dock så att bestämmelserna om återkrav av överbetalt stöd som grundar sig på den studerandes egna inkomster tillämpas första gången på de återkrav som genomförs efter att beskattningen för 2001 har slutförts.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Återkrav av studiestöd som avses i lagen om studiestöd

Bestämmelserna om behovsprövning på basis av den studerandes egna inkomster i lagen om studiestöd (65/1994) ändrades genom den lag om ändring av lagen om studiestöd (920/1997) som trädde i kraft den 1 januari 1998. Efter revideringen påverkas studie-stödsbeloppet av de skattepliktiga inkomster, fränsett studiestödet, och de stipendier avsedda att trygga utkomsten som den studerande har haft under hela kalenderåret. Den studerandes fribelopp (årsinkomstgräns) be-

stäms individuellt enligt hur många månader studeranden lyfter studiestöd eller bostadstillägg. Inkomster som har erhållits samma år som studierna inleds men innan de studier som berättigar till studiestöd inleds eller som har erhållits samma år som studierna avslutas men efter avlagd examen eller efter att de studier som berättigar till stöd har slutförts beaktas inte till den del fribeloppet skulle överskridas på grund av dem. Eftersom det ofta är besvärligt för en studerande att på förhand uppskatta sin årsinkomst, granskas inte den studerandes inkomster när studiestödet beviljas, utan stödet beviljas till fullt belopp för studiemånaderna. Den studerande skall själv under stödåret följa sina inkomster och se till att de inte överstiger fribeloppet.

Studeringen kan påverka sin fribeloppsgräns och förhindra att för mycket stöd betalas ut genom att ansöka om stöd bara för en del av studiemånaderna, genom att för önskade månader säga upp ett stöd som redan beviljats eller genom att frivilligt samma kalenderår betala tillbaka ett stöd som redan har betalats ut. Avsikten med denna modell har varit att de studerande redan då de lyfter stöd skall följa de föreskrivna inkomstgränserna och antalet återkrav i samband med efterkontrollen av de studerandes inkomster sålunda bli så litet som möjligt och de summor som återkrävs så små som möjligt. Meningen var att återkravet i efterhand skulle gälla bara sådana situationer då studeranden på förhand har uppskattat sin inkomst till bara några tusen mark lägre än i verkligheten och överskridningen av fribeloppet är obetydlig.

Enligt den gällande återkravsmodellen kräver man tillbaka skillnaden mellan fribeloppet och den skattepliktiga årsinkomst, utöver studiestödet, som konstaterats i beskattningen, dock högst den totala studiepenning och bostadstillägg som betalats för ett år. Av det första beloppet av 6 000 mk med vilket fribeloppet överskrids återkrävs dock bara hälften. Syftet med denna bestämmelse har varit att göra återkravet lindrigare när studeranden inte har kunnat uppskatta sina inkomster exakt. Om exempelvis inkomsterna hos en högskolestuderande som bor självständigt och får bostadstillägg till fullt belopp överskrider fribeloppet med mindre än 4 500 mk, är återkrav rentav fördelaktigare än frivillig återbetalning av stödet. Om inkomstgränsen har överskridits med exempelvis 1 000 mk, återkrävs 500 mark plus en sju procents förhöjning. Summan är betydligt mindre än en månads studiestöd som borde ha betalats tillbaka under kalenderåret. Däremot är det, när fribeloppsgränsen har överskridits med flera tusen mark, ofta så att den summa som återkrävs är betydligt större än den frivilliga återbetalning som skulle ha reglerat inkomstgränsen redan under det aktuella kalenderåret. Om inkomstgränsen har överskridits med t.ex. 15 000 mark, återkrävs 12 000 mark plus sju procents förhöjning. I ett dylikt fall skulle studeranden ha undgått återkrav genom att frivilligt betala tillbaka tre månaders studiepenning och bostadstillägg netto, vilket för

en högskolestuderande som bor självständigt och får bostadstillägg till fullt belopp innebär en återbetalning på 7 218 mark. Beloppet som återkrävs är skäligt när studeranden har försökt kontrollera sina inkomster och överskridningen av fribeloppet inte är stor. Däremot blir återkravet mycket strängt för en studerande som har försummat kontrollen av sina inkomster och överskridit fribeloppet avsevärt.

När verkställigheten av 1998 års beskattning var klar genomfördes den första inkomstkontrollen där man jämförde de inkomster som i beskattningen hade fastställts för dem som 1998 hade lyft studiepenning och bostadstillägg med deras fribelopp. Ett förslag till beslut om återkrav av studiestöd skickades till omkring 22 000 studerande, av vilka just under 10 000 begärde ny behandling av ärendet. Före utgången av augusti 2000 hade återkravet konstaterats sakna grund för omkring 3 100 studerande och kravet hade minskat för omkring 1 500 studerande. Dessa studerande har närmast varit studerande som just börjat eller slutfört sina studier. Cirka 1 600 studerande har anfört besvär över beslutet och därför finns inte slutliga uppgifter om de återkrävda beloppen. Av cirka 19 000 stödtagare som lyft för mycket stöd återkrävs överskridningen. Antalet är nästan fyrfaldigt jämfört med förhandsuppskattningen. Enligt uppgifter från Folkpensionsanstalten kan man uppskatta att inkomsterna i 5 000—6 000 fall har varit så stora att studeranden inte på basis av sina inkomster alls skulle ha varit berättigad till studiestöd. I cirka 8 500 fall har överskridningen av fribeloppet varit obetydlig, varvid återkravsbeloppet antingen har varit lägre eller ungefär motsvarat det belopp som studeranden borde ha betalt tillbaka under stödet. Sålunda kan man uppskatta att överskridningen av fribeloppet i cirka 4 500—5 500 fall har varit så stor att återkravsbeloppet är klart större än den summa som studeranden frivilligt skulle ha kunnat betala tillbaka för att undgå återkrav.

1.2. Bedömning av nuläget

Förfarandet vid återkrav har fått mycket kritik. Extra sträng har kritiken varit när det

gäller sättet att räkna ut det belopp som återkrävs, därför att beloppet kan vara betydligt större än den stödsumma som studeranden frivilligt kunde ha betalt tillbaka för att undgå återkrav. Trots riklig information om hur studerandens egna inkomster beaktas, insåg en del av de studerande denna praktiska betydelse av reformen först i samband med efterkontrollen av inkomsterna för 1998.

Speciellt har det ansetts som ett problem att den tid då fribeloppet kan regleras löper ut redan vid utgången av kalenderåret. Tidsfristen har ansetts alltför stram till exempel för studerande som har arbetat i kortvariga anställningsförhållanden under årets sista månader. Även studerande som har inkomster av företagsverksamhet har ansett tidsfristen alltför kort. Generellt har man ansett det nödvändigt att förlänga tiden för återbetalning så att den löper ut först de första månaderna följande år. Genom lagen om förlängning av den tidsfrist som angivits för frivillig återbetalning av studiepenning och bostadstillägg som betalts med stöd av lagen om studiestöd (65/1994) för år 1999 (619/2000) gavs de som det aktuella året lyft för mycket studiestöd en möjlighet att före utgången av augusti 2000 betala tillbaka det överskjutande stödet så att återbetalningen beaktas när fribeloppet för 1999 bestäms. Inom utsatt tid har drygt 7 400 studerande som lyft för mycket stöd betalt tillbaka överskridningen. Återbetalningarna uppgick till cirka 31 miljoner mark, så studerandena betalade i genomsnitt tillbaka cirka två månaders stöd. Summan motsvarar mycket nära uppskattningen i regeringsproposition (RP 65/2000 rd) om lagen om förlängning av tidsfristen.

Enligt lagen om studiestöd anses en stödmånad förbrukad när studiepenningen eller vuxenstudiepenningen har betalts ut. Återkrav medför inte att en stödmånad återinförs, om inte återkravet föranleds av en felaktig utbetalning eller retroaktiv utbetalning av en förmån som hindrar studiestöd. Om stödtagaren frivilligt betalar tillbaka studiepenningen eller vuxenstudiepenningen, återinförs stödmånaden bara om återbetalningen sker senast kalendermånaden efter den månad då stödet har betalts ut. En stödmånad återinförs även om stödtagaren för att höja fribeloppet betalar tillbaka studiepenningen och bostadstill-

lägget för en stödmånad under kalenderåret samma kalenderår. För att få en stödmånad återinförd gäller således två tidsfrister av olika längd. Den ena, längre tidsfristen gäller återbetalning av stöd för att höja fribeloppet och den andra, kortare tidsfristen andra situationer som närmast gäller ändrade förhållanden. De olika långa tidsfristerna har skapat förvirring. En studerande har i samband med återbetalningen oberoende av den verkliga orsaken kunnat uppge höjd årsinkomst som orsak till återbetalningen, varvid återbetalningen har kunnat göras fram till utgången av året. I sådana fall har studeranden visserligen även varit tvungen att betala tillbaka bostadstillägget för stödmånaden.

1.3. Förslag och ställningstaganden till utvecklingen av systemet

Undervisningsministeriet beställde hösten 1999 en utvärderingsundersökning om studiestödssystemet av Tammerfors universitet. På grund av den livliga debatt som uppstod om återkraven av studiestöd under förvintern 2000 tog man i undersökningen ställning även till modellen för återkrav då det har betalts ut för mycket stöd i förhållande till de egna inkomsterna. Utvärderingsgruppen konstaterade i sin utredning (Studiestöd — studielön eller utbildningsinvestering; undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior 14:2000), som överläts till kulturministern i maj, att det nuvarande systemet för inkomstkontroll och återkrav fungerar tillfredsställande och möjligheterna att missbruka förmånen är små och att det därför inte bör ändras i fråga om de grundläggande principerna. Utvärderingsgruppen lade dock fram några förslag till hur den nuvarande modellen kunde utvecklas, bl.a. kunde man höja den andel av vilken bara hälften återkrävs eller alternativt minska den höjning som påförs belopp som återkrävs. Utvärderingsgruppen föreslog även att tidsfristen för frivillig återbetalning av stöd förlängs åtminstone till utgången av januari eller i mån av möjlighet ända till utgången av mars.

Justitiekanslern lämnade i juli 2000 sitt svar på de klagomål som gällde återkrav av överbetalningar i fråga om studiestöd 1998. Frågan om huruvida återkrav som sker på ba-

sis av den studerandes egna inkomster är grundlagsenliga undersöktes även på undervisningsministeriets begäran. I sitt beslut framförde justitiekanslern att undervisningsministeriet bör utreda på vilket sätt de negativa samverkningarna av återkrav av studiestöd och förlusten av studiestöds månader i samband med återkrav kunde lindras så att studerande som blir föremål för återkrav av studiestöd inte utan grund försätts i en ojämlig ställning jämfört med övriga studerande. Vidare kritiserade justitiekanslern i sitt svar det sätt på vilket Folkpensionsanstalten informerat om reformen. Justitiekanslern bedömde att de dramatiska skillnaderna mellan återbetalning som sker det år studiestödet lyfts och återkrav som sker till följd av efterhandskontroll för en del studerande har varit oklara på grund av brister i informationen.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

2.1. En ny modell för återkrav på basis av studerandens egna inkomster

Syftet med propositionen är att göra den behovsprövning av studiestöd som sker på basis av den studerandes egna inkomster klarare och att ändra modellen för återkrav av överskridningar i fråga om studiestöd så att den blir allmänt acceptablare genom att de belopp som återkrävs motsvarar de belopp som betalas tillbaka frivilligt. För att det även i fortsättningen skall vara mer lönsamt för studeranden att följa sina inkomster och redan frivilligt betala tillbaka överskridningarna av stödet, föreslås att höjningen av det belopp som återkrävs görs betydligt större än nuvarande sju procent genom en förordning.

Problemen i den efterkontroll enligt gällande modell som baserar sig på studerandens egna inkomster har i huvudsak berott på två omständigheter. Alla studerande har inte kunnat uppskatta sin årsinkomst fram till utgången av året och således inte när de har lyft för mycket stöd frivilligt kunnat betala tillbaka överskridningen inom angiven tid. Detta problem kan i huvudsak undanröjas genom en förlängning av tidsfristen för frivil-

liga återbetalningar. För det andra så har en del studerande trots den rikliga informationen inte insett att återkrav i samband med efterkontrollen kan var kännbart större än en frivillig återbetalning. Före reformen hade många studerande vant sig vid att vänta återkrav om de lyft för mycket stöd, eftersom det också ekonomiskt ofta var en lönande lösning. Övergången från den tidigare modellen till den nya, där de studerande verkligen försätts hålla ett öga på sina inkomster och reagera redan under stödåret, lyckades följaktligen inte utan problem. Till följd av all offentlighet runt den första efterhandskontrollen av inkomster, som gjordes enligt den nya återkravsmodellen, kan man anta att mallens struktur och sättet att beräkna det belopp som skall återkrävas dock senast nu är mycket välkända bland de studerande. Om tiden för frivillig återbetalning av studiestöd förlängs så att varje studerande har möjlighet att agera såsom lagen kräver, torde den gällande återkravsmodellen inte längre föranleda likadana problem som vid inkomstkontrollen för 1998. Antalet frivilliga återbetalningar för 1999 har ökat avsevärt jämfört med de återbetalningar som gjordes 1998. År 1998 betalade cirka 5 500 studerande frivilligt tillbaka studiestöd till ett belopp av sammanlagt cirka 17 miljoner mark. År 1999 betalade redan drygt 10 600 studerande tillbaka studiestöd till ett belopp av sammanlagt cirka 35 miljoner mark och därtill kommer över 7 400 studerande som för samma år betalade tillbaka cirka 31 miljoner mark under den förlängda tidsfristen in på detta år. På grund av det ökade antalet återbetalningar kan man anta att det i fortsättningen förekommer färre överskridningar av fribeloppet och att dessa inte längre är lika stora som vid inkomstkontrollen för 1998. Således kan det förväntas att det redan i efterkontrollen gällande 1999 inte förekommer sådana stora överskridningar av fribeloppet där återkravet skiljer sig markant från vad en frivilligt återbetald summa skulle ha varit.

Sättet att räkna ut det belopp som återkrävs har likväl kritiserats och modellen har ansetts oskäligt sträng vid stora överskridningar av fribeloppet. Reglerna i inkomstkontrollen har ansetts svårtolkade, då ett belopp som återkrävs kan skilja sig mycket från en frivillig

återbetalning. För att studiestödssystemet skall vara fungerande bör det förutom klart och tydligt också vara allmänt accepterat. Därför föreslås att bestämmelserna om återkrav i lagen om studiestöd ändras så att det belopp som återkrävs är lika stort som den frivilliga återbetalning, genom vilken återkravet skulle ha undgått. Ett återkrav enligt den nya modellen är inte vid stora överskridningar av fribeloppet mycket strängare än en frivillig återbetalning, inte heller är det å andra sidan vid små överskridningar ett förmånligare alternativ än frivillig återbetalning. Eftersom en frivillig återbetalning bör vara ekonomiskt fördelaktigare för studeranden, föreslås att det genom förordning görs en avsevärd ökning av den nuvarande höjningen på sju procent av det belopp som skall återkrävas. På det sättet hindrar man att studiestöd lyfts som räntefritt lån och vägleder de studerande att följa sina inkomster och agera såsom lagen om studiestöd förutsätter.

När en studerande frivilligt betalar tillbaka stöd, höjer en återbetalning av en stödmånads studiepenning och bostadstillägg fribeloppet med 6 000 mark. Analogt med detta föreslås att det vid återkrav i samband med efterkontrollen av inkomsterna för varje påbörjad 6 000 marks överskridning av fribeloppet krävs tillbaka en stödmånads studiepenning och bostadstillägg plus den genom förordning föreskrivna höjningen. Beloppet som återkrävs kan dock högst uppgå till den totala summan studiepenningar och bostadstillägg som betalats ut för kalenderåret plus höjningen.

Eftersom den studiepenning och det bostadstillägg som en studerande har haft för olika stödmånader har kunnat variera under kalenderåret, föreslås att återkravet görs i kronologisk ordning med början från kalenderårets sista stödmånad. Om en studerande har fått studiestöd t.ex. från januari till maj och från september till december under stödåret, och krävs på två månaders studiepenning och bostadstillägg, avser återkravet studiestödet för december och november oberoende av hur stor studiepenning och hur stort bostadstillägg studeranden har fått under dessa månader. På motsvarande sätt, om studeranden har fått studiestöd från januari till maj och i september under stödåret, avser åter-

kravet studiepenningen och bostadstillägget för september och maj.

Den gällande återkravsmodellen beaktar det faktum att en studerande inte kan uppskatta sin årsinkomst exakt. I den gällande modellen beaktas det rimliga i små överskridningar av fribeloppet genom att det av de första 6 000 mark av en överskridning krävs tillbaka bara hälften. För att en studerande inte heller enligt den nu föreslagna modellen skall bli tvungen att betala tillbaka studiepenningen och bostadstillägget för en hel månad på grund av en mycket liten överskridning, föreslås att studiestödet inte återkrävs om studeranden har överskridit sitt fribelopp med högst 1 000 mark. Om studeranden uppskattar att fribeloppet kommer att överskridas med högst 1 000 mark, förutsätts ingen frivillig återbetalning av en månads studiepenning och bostadstillägg och dessa återkrävs inte heller i samband med efterkontrollen av inkomsterna.

Nämnda 1 000 marks regel motiverar de studerande att agera i tid och betala tillbaka stöd som lyfts för överskjutande stödmånader frivilligt. Om en studerande har överskridit fribeloppet med bara lite över 6 000 mark, återkrävs två månaders studiestöd i samband med efterkontrollen av inkomsterna. Däremot, om studeranden följer sina inkomster under stödåret och uppskattar att fribeloppet kommer att överskridas med endast lite över 6 000 mark, kan bara en månads studiepenning och bostadstillägg betalas tillbaka frivilligt, varvid fribeloppet överskrids med högst 1 000 mark och ingen anledning till återkrav föreligger. På motsvarande sätt, om en studerande bedömer att fribeloppet kommer att överskridas med exempelvis 12 500 mark, kan två månaders studiestöd betalas tillbaka frivilligt, varvid fribeloppet överskrids med bara 500 mark och någon anledning till återkrav finns inte. Om studeranden inte i ett sådant fall betalar tillbaka det belopp som lyfts över det berättigade stödet frivilligt, återkrävs i samband med efterkontrollen av inkomsterna tre månaders studiepenning och bostadstillägg. Studeranden bär dock själv ansvaret för hur årsinkomsten uppskattas.

2.2. Tidsfristen för frivillig återbetalning av studiepenning och bostadstillägg

Merparten av de studerande kan bedömas känna till sin årsinkomst fram till utgången av kalenderåret. Den angivna tidsfristen för frivillig återbetalning av studiestöd kan emellertid vara stram för de studerande som har haft korta anställningsförhållanden de sista månaderna av året. Likaså kan det för studerade som har inkomster av företagsverksamhet vara svårt att uppskatta den egna årsinkomsten fram till utgången av kalenderåret.

Modellen med behovsprövning som utgår från studerandens egna inkomster baserar sig på att studeranden själv reglerar sin årsinkomstgräns inom den tidsfrist som anges i lagen om studiestöd. För att alla studerande skall kunna agera såsom lagen om studiestöd förutsätter, föreslås att den tidsfrist som anges för frivillig återbetalning av studiestöd förlängs från nu gällande utgången av kalenderåret till utgången av mars månad året efter stödåret. En anmälan om frivilliga återbetalningar av studiestöd som gjorts före utgången av mars skickas från Folkpensionsanstalten till skatteförvaltningen i mitten av april, så även uppgifterna om återbetalningar som gjorts i mars hinner komma med i behandlingen av skatteförslag som gäller stödåret.

2.3. Hur förbrukade stödmånader för högskolestuderande återinförs

För att modellen för hur förbrukade stödmånader återinförs skall vara så klar och enkel som möjligt, föreslås att en gemensam tidsfrist anges för frivillig återbetalning av stöd och att den är densamma som tidsfristen för en höjning av fribeloppet, dvs. till utgången av mars månad kalenderåret efter stödåret. En stödmånad skall enligt förslaget alltid återinföras när studeranden frivilligt betalar tillbaka studiepenningen eller vuxenstudiepenningen för en stödmånad senast vid utgången av mars nästa kalenderår. Orsaken till återbetalningen kan närmast vara att höja fribeloppet, spara stödmånader eller föregripa återkrav i en situation då stöd på grund av ändrade förhållanden har betalats ut utan

grund eller till för stort belopp. Däremot gäller, om studeranden har hunnit få beslut om återkrav av stöd, att stödmånaden fortfarande inte återinförs, om inte återkravet föranleds av felaktig utbetalning eller retroaktiv betalning av en sådan förmån som avses i 6 § lagen om studiestöd. Då det nu föreslås att återkravsmodellen ändras så att det belopp som återkrävs skall motsvara ett frivilligt återbetalt belopp, kan inte samverkningen av återkravet och förlusten av stödmånader i anslutning till detta anses oskälig för den studerande. Att förbrukade stödmånader återinförs bara i samband med en frivillig återbetalning av stöd är även ett motiv för de studerande att agera i tid. Det ligger i den studerandes intresse att alltid anmäla om ändrade förhållanden så snart som möjligt och betala tillbaka stöd som erhållits utan grund frivilligt. Om studeranden däremot väntar till beslutet om återkrav, återinförs inte de återbetalda stödmånaderna.

För att en stödmånad skall återinföras krävs fortfarande att endast studiepenningen eller vuxenstudiepenningen betalas tillbaka. Däremot gäller, om studeranden önskar reglera även sitt fribelopp, att inte bara studiepenningen eller vuxenstudiepenningen, utan även studiestödet i form av bostadstillägg skall återbetalas.

2.4. När har studierna slutförts i inkomstkontrollen för studiestöd?

Med avslutade studier avses enligt förslaget fortfarande utexaminering eller att de studier som berättigat till stöd har avslutats. Det föreslås att bestämmelsen förtydligas genom ett tillägg av en definition på när studier som berättigar till studiestöd har avslutats. Studier som berättigar till studiestöd skall anses avslutade när en högskolestuderande har fått studiestöd för den maximala tid om avses i 7 § lagen om studiestöd eller någon annan än en högskolestuderande har avlagt en så stor del av sin examen att de återstående studierna inte längre berättigar till studiestöd. I en dylik situation måste studeranden finansiera sina studier på annat sätt än med hjälp av studiestöd, och det kan då anses oskäligt att inkomsterna efter att rätten till stöd har upp-

hört kan leda till återkrav av tidigare lyft studiestöd.

3. Propositionens verkningar

3.1. Ekonomiska verkningar

Statsekonomiska verkningar

När inkomstprövningen på basis av studerandens egna inkomster reviderades, var syftet särskilt att få de studerande att handla så att de inte skulle lyfta för mycket stöd. Den nya modellen syftade till att studiestödet skulle betalas ut till ett så rätt belopp som möjligt och att återkravssituationerna skulle utgöra undantag. Avsikten med det stränga återkravet var inte att öka statens inkomster. Antalet studerande som 1999 agerade så som modellen förutsätter var betydligt större än 1998 då modellen trädde i kraft. På basis av detta kan man bedöma att de studerande även under år 2000 följer hur deras inkomster kumuleras, så att bara ett litet antal studerande måste krävas på studiestöd både vid återkraven för 1999 och 2000 i samband med inkomstkontrollen efter att beskattningen har fastställts och att även det genomsnittliga belopp som återkrävs är kännbart lägre än vid den efterkontroll av inkomsterna som gällde 1998.

De återkrav som skall göras 2001 och 2002 gällande stödåren 1999 respektive 2000 verkställs enligt förslaget med stöd av nu gällande bestämmelser. Till följd av den intensifierade informationen och den stora publicitet som saken har fått, liksom även på grund av det markant större antalet frivilliga återbetalningar, kan man uppskatta att återkraven under dessa år gäller cirka 5 000 studerande och beloppet kommer att uppgå till sammanlagt cirka 29 miljoner mark. Uppskattningen baserar sig på antagandet att överskridningarna av fribeloppet i genomsnitt är 8 500 mark. Återkrav kunde undgåas genom en frivillig återbetalning av studiepenningen och bostadstillägget för i genomsnitt en och en halv månad.

År 2003 görs återkravet, som då gäller stödåret 2001, för första gången med stöd av de nya bestämmelserna. Den föreslagna återkravsmodellen skärper återkravet i fråga om

små överskridningar av fribeloppet och lindrar det i sådana fall då överskridningen är stor. Om antalet fall som går till återkrav förblir oförändrat och om den genomsnittliga studiepenningen och bostadstillägget för en stödmånad är 2 200 mark, så uppgår beloppet som skall återkrävas till: $5\,000 \times 1,5 \text{ mån.} \times 2\,200 \text{ mk} = 16,5 \text{ mmk} \times 15\% = 19 \text{ mmk}$. Efter reformen kommer beloppet som återkrävs alltså enligt uppskattning att vara högst 10 miljoner mark mindre än det belopp som går till återkrav enligt gällande bestämmelser.

Verkningar på de studerandes ekonomi

Allmänt. Det blir lättare att följa de egna inkomsterna och att frivilligt betala tillbaka stöd när studiepenningar och bostadstillägg som under kalenderåret lyfts över det berättigade kan betalas tillbaka ända till utgången av mars året efter stödåret. I synnerhet de studerande som får en stor del av sina inkomster mot slutet av året eller som har arbetat som företagare kan lättare än förr agera på det sätt som modellen förutsätter. En förlängd tidsfrist för frivillig återbetalning vore särskilt viktig för studerande som får studiestöd under år 2000 och för vilka gäller att återkrav av studiestöd ännu sker med tillämpning av de bestämmelser som gäller innan den föreslagna lagen träder i kraft. Även genom effektiv information strävar man efter att stora överskridningar av fribeloppet inte längre skall förekomma i framtiden.

Efter en övergångsperiod kräver man i återkravssituationer tillbaka lika många månaders stöd som studeranden frivilligt borde ha betalt tillbaka inom angiven tidsfrist. När det gäller stora överskridningar är återkrav enligt den föreslagna modellen lindrigare än enligt den gällande modellen. Avsikten med den relativt stora höjningen av det belopp som återkrävs är att motivera de studerande att agera i tid. Analogt kommer modellen i fråga om små överskridningar av fribeloppet med bara några tusen mark att vara strängare. Mycket små överskridningar med högst 1 000 mark skall dock inte leda till återkrav av stöd. I dessa fall behöver studeranden inte heller frivilligt betala tillbaka stöd för en månad.

Exempel. En högskolestuderande har lyft

studiepenning och bostadstillägg till fullt belopp (sammanlagt 2 560 mark per månad) för nio månader, dvs. sammanlagt 23 040 mark. Fribeloppet är då 54 000 mark.

1. I efterkontrollen av inkomsterna framgår att studeranden förutom studiestödet har haft 58 000 mark i andra inkomster. Fribeloppet har överskridits med 4 000 mark.

Belopp att återkräva enligt gällande modell: $58\ 000 - 54\ 000\ \text{mk} = 4\ 000\ \text{mk}/2 = 2\ 000\ \text{mk} + 7\ \% = 2\ 140\ \text{mk}$.

Belopp att återkräva enligt den föreslagna modellen: Överskridningen är mindre än 6 000 mark och således återkrävs en månads studiepenning och bostadstillägg, dvs. $2\ 560\ \text{mk} + 15\ \% = 2\ 944\ \text{mk}$.

2. I efterkontrollen av inkomsterna framgår att studeranden förutom studiestödet har haft 62 500 mark i andra inkomster. Fribeloppet har överskridits med 8 500 mark.

Belopp att återkräva enligt gällande modell: $62\ 500 - 54\ 000\ \text{mk} = 8\ 500\ \text{mk} - 6\ 000\ \text{mk}/2 = 5\ 500\ \text{mk} + 7\ \% = 5\ 885\ \text{mk}$.

Belopp att återkräva enligt den föreslagna modellen: Överskridningen av fribeloppet är en hel och en påbörjad 6 000 mark och således återkrävs två månaders studiepenning och bostadstillägg, dvs. $2\ 560\ \text{mk} \times 2 = 5\ 120\ \text{mk} + 15\ \% = 5\ 888\ \text{mk}$.

3. I efterkontrollen av inkomsterna framgår att studeranden förutom studiestödet har haft 74 000 mark i andra inkomster. Fribeloppet har överskridits med 20 000 mark.

Belopp att återkräva enligt gällande modell: $74\ 000 - 54\ 000\ \text{mk} = 20\ 000\ \text{mk} - 6\ 000\ \text{mk}/2 = 17\ 000\ \text{mk} + 7\ \% = 18\ 190\ \text{mk}$.

Belopp att återkräva enligt den föreslagna modellen: Överskridningen av fribeloppet är tre fulla och en påbörjad 6 000 mark och således återkrävs fyra månaders studiepenning och bostadstillägg, dvs. $2\ 560\ \text{mk} \times 4 = 10\ 240\ \text{mk} + 15\ \% = 11\ 776\ \text{mk}$.

4. I efterkontrollen av inkomsterna framgår att studeranden vid sidan av studiestödet har haft 104 000 mark i andra inkomster. Fribeloppet har överskridits med 50 000 mark.

Belopp att återkräva enligt gällande modell: Eftersom beloppet som skall återkrävas är högst den för stödåret utbetalda sammanlagda summan studiepenningar och bostadstillägg plus sju procents höjning, återkrävs $23\ 040\ \text{mk} + 7\ \% = 24\ 653\ \text{mk}$.

Belopp att återkräva enligt den föreslagna modellen: Eftersom beloppet som skall återkrävas är högst den för stödåret utbetalda sammanlagda summan studiepenningar och bostadstillägg plus 15 procents höjning, återkrävs $23\ 040\ \text{mk} + 15\ \% = 26\ 496$.

3.2. Jämlik behandling av medborgarna

Gällande återkravsmodell har kritiserats för att återkravet är alltför strängt i situationer då överskridningen av studerandens fribelopp är avsevärd. Om fribeloppet har överskridits med mer än 10 000 mark, kan det belopp som återkrävs vara flera tusen mark större än det belopp som studeranden frivilligt skulle ha kunnat betala tillbaka för att undgå återkrav. Kritiken av återkravsmodellen har ansett skillnaden oskäligt stor även då studeranden känner till modellens struktur. I den föreslagna modellen motsvarar det belopp som återkrävs stödet för lika många månader som studeranden borde ha återgäldat frivilligt. Genom höjningen av det belopp som återkrävs försäkras man sig om att de studerande alljämt, när de har lyft för mycket stöd, försöker betala tillbaka överskridningen under stödåret eller senast de första månaderna året därpå. Syftet med den föreslagna ändringen är att justera modellen så att följdena, inte ens då den studerande underlåtit att följa sina inkomster, skall kunna anses oskäligt stränga.

Eftersom det belopp som återkrävs inte längre i den föreslagna modellen bestäms i proportion mot överskridningen av fribeloppet, skärps återkravet då överskridningen av fribeloppet är obetydlig. Genom detta strävar man efter att de studerande även vid överskridningar av fribeloppet med några tusen mark frivilligt skall betala tillbaka det belopp som de lyft över det berättigade. Då det belopp som återkrävs motsvarar det belopp som frivilligt kan betalas tillbaka, råkar de som frivilligt betalt tillbaka stöd inte heller utan grund i en sämre situation än de studerande som krävs på stöd vid inkomstkontrollen i efterhand. En förlängning av tidsfristen för frivilliga återbetalningar underlättar en exakt uppföljning av inkomsterna.

3.3. Verknningar på studiestödsförvaltningen

I den nya modell som i denna proposition föreslås för återkrav på basis av studerandens egna inkomster, bestäms det belopp som återkrävs enligt hur stort det utbetalda studiestödet för respektive månad har varit. Återkravet görs i kronologisk ordning bakåt med början från kalenderårets sista stödmånad. Sättet att räkna ut det belopp som skall återkrävas skiljer sig helt från gällande lag. Ändringen kräver till denna del ändringar i Folkpensionsanstaltens datasystem. Det bör reserveras tid för planeringen av ändringarna så att den nya återkravsmodellen kan tillämpas på de återkrav av överskridningar som gäller studiestöd först för 2001 och som verkställs i början av 2003 efter att beskattningen har slutförts.

Det nya sättet att räkna ut de belopp som skall återkrävas samt de andra föreslagna ändringarna kräver att alla instanser som svarar för studiestödsrådgivningen har god kännedom om det nya systemet. För att detta skall nås krävs bred och effektiv utbildning. Man måste även få de studerande att inse verkningarna av reformen, och därför bör det satsas särskilt på information. Utbildningen och informationen brådskar, eftersom både de som svarar för rådgivningen och de studerande måste kunna agera enligt det nya systemet redan från början av 2001.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid undervisningsministeriet i samråd med Folkpensionsanstalten. I samband med beredningen har olika studentorganisationer fått yttra sig. Studentorganisationerna har ansett sig kunna understöda propositionen generellt.

Den angivna tidsfristen för frivillig återbetalning av studiepenningar och bostadstillägg som med stöd av lagen om studiestöd hade betalats ut för 1999 förlängdes genom lagen om förlängning av den tidsfrist som angivits för frivillig återbetalning av studiepenning och bostadstillägg som betalats med stöd av lagen om studiestöd (65/1994) för år 1999, som trädde i kraft i juli 2000. I motiveringen till regeringspropositionen konstaterades att regeringen i början av höstsessionen har för avsikt att till riksdagen avlåta en proposition med justeringar av bestämmelserna om återkrav av överbetalt stöd. I propositionen konstaterades avsikten vara att åtminstone föreslå en förlängning av tidsfristen för frivillig återbetalning till de första månaderna av året efter stödåret.

5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2001 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

Lagen om studiestöd

7 b §. *Förbrukning av stödtiden.* En förbrukad stödmånad återinförs alltid om stödtagaren frivilligt betalar tillbaka stödmånadens studiepenning eller vuxenstudiepenning senast före utgången av mars månad följande kalenderår. I samband med återkrav av studiestöd återinförs stödmånader fortfarande inte, förutom i de undantagsfall som nämns i lagrummet. Efter att beslut om återkrav har avgetts är en frivillig återbetalning som skulle återinföra stödmånader inte längre möjlig.

17 §. *Hur studerandens egna inkomster inverkar på studiepenningen och bostadstillägget.* Sådana inkomster över fribeloppet beaktas alltjämt inte som stödtagaren har haft innan studierna inleddes eller efter att studierna avslutats. Till följd av utgångspunkterna för årsinkomstmodellen är det avgörande vid vilken tidpunkt inkomsten erhållits, inte när inkomsten har förtjänats. Det föreslås för tydlighetens skull att man i paragrafen tar in en definition enligt vilken studier beräknas till studiestöd anses avslutade när en högskolestuderande har fått studiestöd för den maximala tid som anges i 7 § eller någon annan än en högskolestuderande har avlagt en så stor del av sin examen att de återstående studierna inte längre berättigar till studiestöd. Enlig lagens 7 § kan studiestöd för högskolestudier fås för högst 70 månader. För att avlägga en högre högskoleexamen kan studiestöd fås för högst 55 månader, med undantag av vissa högskoleexamina som kräver en särskilt omfattande arbetsinsats, för vilka studiestöd kan fås för 65 månader. För studier som leder till en yrkeshögskoleexamen kan studiestöd fås för 45—55 månader, beroende på omfattningen av examen. I utbildning som leder till en yrkesinriktad examen kan stöd beviljas för en tid som motsvarar studiernas omfattning. Efter detta kan stöd beviljas för ytterligare ett år, förutsatt att studierna bedrivs som huvudsyssla. Andra än högskolestudier kan anses avslutade om studeranden inte efter det

deranden inte efter det att den ordinarie studietiden har upphört, har beviljats studiestöd och i samband med inkomstkontrollen utreder att omfattningen av de studier som återstår efter den ordinarie studietiden inte berättigar till studiestöd.

För tydlighetens skull föreslås att en bestämmelse om hur en studerande kan reglera sitt fribelopp tas in i paragrafen. Tidsfristen för frivilliga återbetalningar av stöd för att reglera fribeloppet förlängs så att studiepenningen och bostadstillägget för en stödmånad skall betalas tillbaka senast före utgången av mars månad året efter stödåret. Bestämmelsen om tidsfrist flyttas för tydlighetens skull från den tidigare 7 b §, som i enlighet med rubriken kommer att gälla enbart förbrukning av stödtiden.

25 §. *Justering och inställelse av studiestöd.* För att säkra att studiestödet alltid skall kunna avgöras genom slutligt beslut och beslut fattas om återkrav av eventuellt överbetalt studiestöd, föreslås att det i paragrafen tas in en bestämmelse om att ärendet kan avgöras genom ett slutligt beslut på basis av de utredningar som studiestödsmyndigheterna har till sitt förfogande, om stödtagaren inte lämnar den begärda ansökningen eller utredningen. Ett förtydligande om att ändring i ett interimistiskt beslut inte får sökas genom besvär föreslås bli intaget i paragrafen. På den studerandes egen begäran dras studiestödet in genom slutligt beslut.

27 §. *Återkrav.* Sättet att återkräva stöd som betalats ut till för stort belopp ändras så att man efter att beskattningen har verkställts jämför stödtagarens årsinkomst med det fribelopp som avses i 17 § och för varje påbörjat belopp av 6 000 mark av överskridningen av fribeloppet återkrävs en månads studiepenning och bostadstillägg i kronologisk ordning med början från kalenderårets sista stödmånad. Det belopp som återkrävs höjs så som anges genom förordning. Om studerandens fribelopp har överskridits med högst 1 000 mark, återkrävs dock inte det överskjutande stödet. Om studeranden har överskridit fribeloppet med exempelvis 8 000 mark,

återkrävs studiepenningen och bostadstilläget plus höjningen för de två sista månaderna av stödåret. På motsvarande sätt, om studeranden överskridit fribeloppet med 20 000 mark, återkrävs studiepenningen och bostadstilläget plus höjningen för de fyra sista månaderna av stödåret. Studeranden ges som förut ett förslag till beslut om återkrav av överbetalt stöd, och det beslut som förslaget omfattar träder i kraft om stödtagaren inte inom den tid som reserverats för anförande av besvär skriftligen begär att ärendet skall behandlas på nytt.

2. Närmare bestämmelser

Med stöd av den föreslagna lagen avser man utfärda en statsrådsförordning om ändring av 27 § 5 mom. förordningen om studiestöd (260/1994), där höjningen av en studiepenning och ett bostadstillägg som återkrävs skall justeras. Avsikten är att höjningen fastställs till en större andel än nuvarande sju procent. Härigenom säkras man att återbetalning av en överskridning inom angiven tid är ett klart fördelaktigare alternativ än återkrav för studeranden. En tillräcklig höjningsprocent ligger på minst 15 procents nivå. Den nya höjningsprocenten tillämpas först på det återkrav av studiestöd som gäller 2001, och på återkravet för 1999 och 2000 tillämpas nu gällande bestämmelser.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2001, dock så att 27 § 4 mom. för första gången tillämpas på återkrav av överbetalt stöd efter att beskattningen för 2001 har verkställts. På återkrav som gäller 1999 och 2000 tillämpas således de bestämmelser som gäller innan denna lag träder i kraft. Ändringen av återkravsmodellen förutsätter omfattande ändringar i Folkpensionsanstaltens datasystem. Således kan den nya modellen tillämpas först på återkrav som gäller överskridningar under 2001.

Eftersom de frivilliga återbetalningarna av stöd redan för år 1999 har ökat nästan fyrfaldigt jämfört med 1998, kan det väntas att överskridningarna av fribeloppet vid inkomstkontrollen i efterhand för åren 1999

och 2000 är avsevärt färre och överskridningarna även mindre. Eftersom återkravet enligt gällande modell vid små överskridningar av fribeloppet rentav är fördelaktigare för den studerande än den föreslagna modellen, är det inte nödvändigt med särskilda övergångsbestämmelser för återkraven när det gäller dessa år. Vidare har de studerande genom förlängningen av tidsfristen för frivilliga återbetalningar som gäller 1999 säkrats en möjlighet att agera på det sätt lagen förutsätter och undvika ett kommande återkrav. Den föreslagna förlängningen av tidsfristen för frivillig återbetalning av stöd avses träda i kraft vid ingången av 2001, och studerande som lyft stöd år 2000 kan således frivilligt betala tillbaka stöd för detta år ända fram till utgången av mars 2001.

4. Lagstiftningsordning

Enligt 19 § 1 mom. grundlag har alla rätt till den oundgängliga försörjning och omsorg som behövs för ett människovärdigt liv. Denna grundläggande rättighet som tillkommer alla i form av en individuell rätt kan tillgodoses bl.a. via det lagbaserade systemet för allmänt försörjningsskydd. I grundlagens 19 § 2 mom. garanteras var och en rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad i särskilt angivna livssituationer. Dessa är arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och ålderdom samt barnafödelse och förlust av en försörjare. Grundlagen förutsätter att innehållet och nivån för den grundläggande försörjningen samt verkställigheten av förmånssystemet i dessa livssituationer regleras genom lag.

De försörjningssystem och studiesociala förmånssystem som tryggar och stöder den grundläggande försörjningen under studietiden för personer som efter läroplikten bedriver studier som huvudsyssla hör inte till systemen för grundläggande försörjning enligt grundlagens 19 § 2 mom. Bakom detta ligger den åsikt som angivits i Betänkande av kommittén för grundläggande fri- och rättigheter (kommittébetänkande 1992:3), enligt vilken utkomsten under studietiden inte helt kan jämföras med försörjningen i de sociala risksituationer som räknas upp i grundlagens 19 § 2 mom. Detta beror enligt kommittén på

att utbildning för individens vidkommande även är investering i framtiden.

Enligt grundlagens 16 § 2 mom. skall det allmänna säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Justitiekanslern har i sitt beslut 4.7.2000 ansett att bestämmelsen om återkrav i 27 § lagen om studiestöd som förfarandemässig bestämmelse kränker de studerandes möjlighet enligt grundlagens 16 § 2 mom. att få undervisning och utbildning oavsett medellöshet.

Justitiekanslern har konstaterat att återkravsbestämmelsen i 27 § 4 mom. lagen om studiestöd är sträng i fråga om de ekonomiska följderna. Justitiekanslern har fäst uppmärksamhet vid att den återkrävda summa som bestäms enligt 27 § 4 mom. lagen om studiestöd och förlusten av studiestöds månader enligt lagens 7 b § i samband med återkravet samverkar anmärkningsvärt negativt på den ekonomiska situationen för de studerande som blir föremål för återkrav, jämfört med andra studerande. I denna proposition föreslås att återkravet skall lindras kännbart

då studiestödstagaren har lyft ett betydligt större belopp i stöd än vad som på basis av inkomsterna hade varit berättigat. Jämfört med en frivillig återbetalning av stöd är återkrav strängare bara i det att en särskild höjning tillkommer på det belopp som återkrävs. Förlängningen av den angivna tidsfristen för frivillig återbetalning säkrar att stödtagaren noga kan förutse huruvida han för att undvika återkrav bör betala tillbaka av det stöd han lyft. Enligt förslaget skall återkrav inte medföra att en förbrukad stödmånad återinförs. Återkrav av en stödmånad skall inte heller i andra fall leda till att en redan förbrukad stödmånad fås tillbaka. Avsikten är att vägleda de studerande att agera så att de inte lyfter stöd i situationer då de inte är berättigade till det.

Regeringen anser att förslaget inte kränker medborgarnas grundlagsenliga grundläggande fri- och rättigheter. Regeringen anser det dock önskvärt att ett utlåtande om propositionens grundlagsenlighet begärs av grundlagsutskottet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 21 januari 1994 om studiestöd (65/1994) 7 b §, 17 § 2 mom., 25 § 2 mom. och 27 § 4 mom.,
av dessa lagrum 7 b § sådan den lyder i lag 49/1997 och 920/1997 samt 17 § 2 mom. och 27 § 4 mom. sådana de lyder i sistnämnda, samt
fogas till 17 §, sådan den lyder i nämnda lag 920/1997, ett nytt 3 mom. och till 25 § ett nytt 3 mom. som följer:

7 b §

Förbrukning av stödtiden

En stödmånad anses förbrukad när studiepenningen eller vuxenstudiepenningen har betalats ut. Om stödtagaren frivilligt betalar tillbaka studiepenningen eller vuxenstudiepenningen för en stödmånad före utgången av mars kalenderåret efter stödåret, återinförs stödmånaden. Återkrav medför inte att en stödmånad återinförs, om inte återkravet föranleds av felaktig utbetalning eller av retroaktiv betalning av en sådan förmån som avses i 6 §.

Folkpensionsanstalten kan meddela närmare anvisningar om tillämpningen av denna paragraf.

17 §

Hur studerandens egna inkomster inverkar på studiepenningen och bostadstillägget

Inkomster som har erhållits samma år som studierna inleds men före den månad då studierna inleds eller som har erhållits samma år som studierna avslutas men efter den månad då examen avläggs eller efter att de studier som berättigar till studiestöd har slutförts beaktas inte till den del fribeloppet skulle överskridas på grund av dem. Studier som

berättigar till studiestöd anses avslutade när en högskolestuderande har fått studiestöd för den maximala tid som anges i 7 § eller någon annan än en högskolestuderande har avlagt en så stor del av sin examen att de återstående studierna inte längre berättigar till studiestöd. Studeranden skall lägga fram en utredning om när inkomsterna har erhållits.

Studeranden skall se till att årsinkomsten inte överstiger fribeloppet. Studeranden kan reglera fribeloppet genom att söka studiestöd för bara en del av studiemånaderna, genom att för önskade månader säga upp ett studiestöd som redan beviljats eller genom att betala tillbaka studiepenningen och bostadstillägget för stödmånader som redan förbrukats. Studiepenningen och bostadstillägget måste betalas tillbaka före utgången av mars månad kalenderåret efter stödåret för att fribeloppet skall höjas.

25 §

Justering och inställelse av studiestöd

Om det finns grundad anledning att anta att studiestödet borde dras in eller beloppet minskas, kan utbetalningen av studiestödet avbrytas interimistiskt eller beloppet minskas tills ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. Om stödtagaren inte lämnar den begärda utredningen kan ärendet avgöras

genom ett slutligt beslut som baserar sig på de utredningar som Folkpensionsanstalten har till sitt förfogande. I ett interimistiskt beslut får ändring inte sökas särskilt.

Utbetalningen av studiestödet kan dras in också på den studerandes begäran.

27 §

Återkrav

Om den i 17 § 1 mom. avsedda årsinkomsten hos en studerande överstiger fribeloppet återkrävs en stödmånads studiepenning och bostadstillägg för varje påbörjat överstigande belopp av 6 000 mark i kronologisk ordning med början från kalenderårets sista stödmånad. Om fribeloppet har överskridits med

högst 1 000 mark, återkrävs dock inte stöd som betalats ut till för stort belopp. Stödtagaren ges ett förslag till beslut om återkrav av stöd som betalats ut till för stort belopp. Det beslut som förslaget omfattar träder i kraft, om stödtagaren inte inom den tid som reserverats för anförande av besvär skriftligen begär att ärendet skall behandlas på nytt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001. Dock tillämpas 27 § 4 mom. för första gången på återkrav som gäller 2001. På återkrav som gäller 1999 och 2000 tillämpas den bestämmelser som gäller innan denna lag träder i kraft.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 6 oktober 2000

Republikens President

TARJA HALONEN

Kulturminister *Suvi Lindén*

*Bilaga
Parallelltexter*

Lag

om ändring av lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 21 januari 1994 om studiestöd (65/1994) 7 b §, 17 § 2 mom., 25 § 2 mom. och 27 § 4 mom.,
av dessa lagrum 7 b § sådan den lyder i lag 49/1997 och 920/1997 samt 17 § 2 mom. och 27 § 4 mom. sådana de lyder i sistnämnda, samt
fogas till 17 §, sådan den lyder i nämnda lag 920/1997, ett nytt 3 mom. och till 25 § ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

7 b §

Förbrukning av stödtiden

En stödmånad anses förbrukad när studiepenningen eller vuxenstudiepenningen har betalats ut. Återkrav medför inte att en stödmånad återinförs, om inte återkravet föranleds av felaktig utbetalning eller av retroaktiv betalning av en sådan förmån som avses i 6 §. *Om den som fått studiestöd frivilligt återbetalar studiepenningen eller vuxenstudiepenningen återinförs stödmånaden bara om återbetalningen sker senast under den kalendermånad som följer efter månaden då stödet betalades ut.*

En stödmånad återinförs också om en stödtagare för att höja det fribelopp som avses i 17 § betalar tillbaka studiepenningen och bostadstillägget för en stödmånad under kalenderåret under samma kalenderår.

Folkpensionsanstalten kan meddela närmare anvisningar om tillämpningen av denna paragraf.

Föreslagen lydelse

7 b §

Förbrukning av stödtiden

En stödmånad anses förbrukad när studiepenningen eller vuxenstudiepenningen har betalats ut. *Om stödtagaren frivilligt betalar tillbaka studiepenningen eller vuxenstudiepenningen för en stödmånad före utgången av mars månad kalenderåret efter stödåret, återinförs stödmånaden.* Återkrav medför inte att en stödmånad återinförs, om inte återkravet föranleds av felaktig utbetalning eller av retroaktiv betalning av en sådan förmån som avses i 6 §.

Folkpensionsanstalten kan meddela närmare anvisningar om tillämpningen av denna paragraf.

17 §

Hur studerandens egna inkomster inverkar på studiepenningen och bostadstillägget

Inkomster som har erhållits samma år som studierna inleds men före den månad då studierna inleds eller som har erhållits samma år som studierna avslutas men efter avlagd examen eller efter att de studier som berättigar till stöd har slutförts beaktas inte till den del fribeloppet skulle överskridas på grund av dem. Studeranden skall lämna en utredning om vilken tid inkomsterna hänför sig till.

Inkomster som har erhållits samma år som studierna inleds men före den månad då studierna inleds eller som har erhållits samma år som studierna avslutas men efter den månad då examen avläggs eller efter att de studier som berättigar till studiestöd har slutförts beaktas inte till den del fribeloppet skulle överskridas på grund av dem. *Studier som berättigar till studiestöd anses avslutade när en högskolestuderande har fått studiestöd för den maximala tid som anges i 7 § eller någon annan än en högskolestuderande har avlagt en så stor del av sin examen att de återstående studierna inte längre berättigar till studiestöd.* Studeranden skall lägga fram en utredning om när inkomsterna har erhållits.

Studeranden skall se till att årsinkomsten inte överstiger fribeloppet. Studeranden kan reglera fribeloppet genom att söka studiestöd för bara en del av studiemånaderna, genom att för önskade månader säga upp ett studiestöd som redan beviljats eller genom att betala tillbaka studiepenningen och bostadstillägget för stödmånader som redan förbrukats. Studiepenningen och bostadstillägget måste betalas tillbaka före utgången av mars månad kalenderåret efter stödåret för att fribeloppet skall höjas.

25 §

Justering och inställelse av studiestöd

Om det finns grundad anledning att anta att studiestödet skall indras eller beloppet minskas, kan betalningen av studiestödet avbrytas tills ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. *Betalningen av studiestödet kan avbrytas också på den studerandes begäran.*

Om det finns grundad anledning att anta att studiestödet borde dras in eller beloppet minskas, kan utbetalningen av studiestödet avbrytas interimistiskt eller beloppet minskas tills ärendet har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. *Om stödtagaren inte lämnar den begärda utredningen kan ärendet avgöras genom ett slutligt beslut som baserar sig på de utredningar som Folkpensionsanstalten har till sitt förfogande. I ett interimistiskt beslut får ändring inte sö-*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*kas särskilt.**Utbetalningen av studiestödet kan dras in också på den studerandes begäran.*

27 §

Återkrav

Efter verkställd beskattning föreläggs mottagaren av studiestöd ett förslag till beslut om återkrav av den studiepenning och det bostadstillägg motsvarande det belopp med vilken fribeloppet enligt 17 § överskrids, så att av de första 6 000 mark med vilka fribeloppet överskrids återkrävs hälften och den del som överstiger 6 000 mark återkrävs i sin helhet. Studiepenningen återkrävs först. Det beslut som förslaget omfattar träder i kraft, om stödtagaren inte inom den tid som reserverats för anförande av besvär begär att ärendet skall behandlas på nytt.

Om den i 17 § 1 mom. avsedda årsinkomsten hos en studerande överstiger fribeloppet återkrävs en stödmånads studiepenning och bostadstillägg för varje påbörjat överstigande belopp av 6 000 mark i kronologisk ordning med början från kalenderårets sista stödmånad. Om fribeloppet har överskridits med högst 1 000 mark, återkrävs dock inte stöd som betalats ut till för stort belopp. Stödtagaren ges ett förslag till beslut om återkrav av stöd som betalats ut till för stort belopp. Det beslut som förslaget omfattar träder i kraft, om stödtagaren inte inom den tid som reserverats för anförande av besvär skriftligen begär att ärendet skall behandlas på nytt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001. Dock tillämpas 27 § 4 mom. för första gången på återkrav som gäller 2001. På återkrav som gäller 1999 och 2000 tillämpas de bestämmelser som gäller innan denna lag träder i kraft. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

